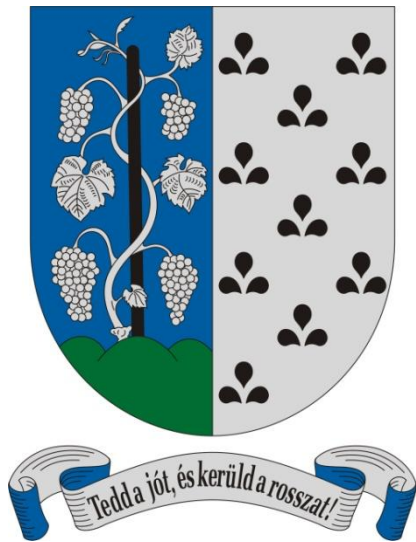

SZANK

Településképi Arculati Kézikönyv

2017. szeptember

Szank Község Településképi Arculati Kézikönyve
Készítette: Szank Község Önkormányzata
honlapcím: www.szank.hu
6131 Szank, Béke u. 33.
telefon:77/495-087
Patkós Zsolt polgármester
telefon:70/456-7994
E-mail cím: szankpolgarmester@t-online.hu
Főépítész: Szilberhorn Erzsébet
E-mail cím: szil@epiteszmuhely.hu
Szerkesztette, szöveg és fotók: Dr. Ónodi Gábor
E-mail cím: onodi.gabor.cs@gmail.com

TARTALOMJEGYZÉK

Köszöntő (4)

1. Bevezetés (5)

2. A település bemutatása (7)

3. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása (12)

4. A településképi szempontból meghatározó értékek (47)

5. A településképi minőségi formálására vonatkozó ajánlások (58)

6. Példaértékű megoldások bemutatása (65)

Köszöntő

Szank, a település ahol élünk, egyfajta lenyomata az itt élő emberek és a helyi társadalom eddigi fejlődésének, továbbá az itt lakók szellemi-gyakorlati világának, tevékenységeiknek.

Ez a „lenyomat” a településképből, arculatban ölt testet, amely az önmagát alkotó különböző elemek valamilyen együttesében nyer végső formát, képet.

Ezen együttes a teljes harmóniától a teljes káoszhoz terjedő hatalmas spektrum lehet.

Nekünk, szankiaknak, a településen mindennapjainkat élőknek azonban nem mindegy, hogy a jelen és a majdani jövő ezen az egyáltalán nem csak esztétikai skálán hol foglal helyet.

Ahhoz, hogy ebben világosan lássunk és a jövőt megfelelően vizionáljuk, reális képünknek kell lenni a település építészeti múltja, jelene, értékei tárgyában. A településképi arculati kézikönyv pontosan ezt a helyzetet, állapotot rögzíti, és mindezekre figyelemmel segít a jövőre nézve tudatosabban, a település egészét tekintve harmonikusabban cselekedni.

Az elkészült munkát ajánlom mindenkinek, aki településünkért, Szankért felelősséget érez, aki szereti az otthonának helyet adó települését, aki büszke arra ahol él, ahol lakik, aki tenni szeretne az épített környezetéért.

Patkós Zsolt

polgármester

1. Bevezetés

A magyar Országgyűlés a hazai települések jellegzetes és értékes arculatának megóvása, kialakítása, az épített és a természeti környezet egységes védelme, egyben az építési beruházások gyors és sikeres megvalósíthatósága érdekében megalkotta a *településkép védelméről* szóló 2016. évi LXXIV. törvényt.

A településkép védelme a település vagy településrész jellegzetes, értékes, illetve hagyományt őrző építészeti arculatának és szerkezetének - az építészeti, táji érték és az örökségvédelem figyelembevételével történő - megőrzését vagy kialakítását jelenti.

A kézikönyv a **települések természeti és épített környezete** által meghatározott településképi jellemzők bemutatásának és minőségi formálásának eszköze.

A kézikönyv

- feltárja és ismerteti a településen belül jól elkülönülő egyes településrészek arculati jellemzőit és értékeit,
- és ennek figyelembevételével szöveges és képi megjelenítés formájában **javaslatot tesz a településképhez illeszkedő építészeti elemek alkalmazására.**

A településképi értékek meghatározásakor nagy kérdés minden településen, hogy mit is tekintünk értéknek. A régi érték-e csak azért, mert korábbi időszakok terméke, tanúja? Értékes-e ami értékesnek vélt mintákat importál? Hogyan tudjuk felfedezni, sőt létrehozni azokat az értékeket, amik megújítóak (innovatívak) helyben, akár a helyi adottságokkal élve, akár máshol látott mintákat "honosítva"? A következőkben válaszokat kívánunk adni ezekre a kérdésekre a jó példák felsorolásával.

Kiknek szól a Településképi Arculati Kézikönyv és kik készítik azt?

A Település Arculati Kézikönyv

- egyrészt a község lakói számára készül, hogy közzétehető formában dokumentálásra kerüljön minden olyan épített környezeti érték, amely a sajátjuk, amelyre büszkék

lehetnek, és amelyet a jelenlegi és korábbi generációk együttesen hoztak létre, amelyekkel táji-természeti értékeikhez harmonikusan igazodtak;

- másrészt azok számára, akik ebbe a kialakult épített világba új épületekkel, régi épületek átalakításának szándékával kívánnak új elemeket létrehozni, azért, hogy az új, amit létrehoznak, a meglévő értékeket megőrizve építse tovább a község már meglévő értékeit.

A Településképi Arculati Kézikönyvet alapvetően azoknak kell elkészíteniük, akik a település értékeit a legjobban ismerik, olyan szakemberekkel együttműködve, akik ismerik az építés, településfejlesztés szabályait, valamint olyan településvezetőkkel, akik megválasztott vezetőkként felelősséget viselnek a települési közügyekért. Köszönet a Fórumokon, a konzultációk során közreműködőknek.

A településképi alakulása, annak védelme és értékőrző továbbfejlesztése közügy, nem pusztán azok ügye, akik házat építenek, felújítanak, vagy éppen elbontanak.

Ennek a közös településformáló tevékenységnek reményében köszönti az olvasót a szerző:

Dr. Ónodi Gábor

2017. szeptember

2. A település bemutatása, általános településkép, településkarakter

Szank település a Kiskunság középső részén, nagyjából Kiskunfélegyháza és Kiskunhalas között félúton található. 2009 decemberének első hetében a Városföld-Drávaszerdahely földgáz szállítóvezeték építési munkái folytak, amelynek során egy Árpád-kori település kis részlete került elő. Az itt megtalált "szanki ház" különlegességét az adja, hogy együtt kerültek elő a tatárjárás korára keltezett kincsleletek jellegzetes tárgyai és a pusztítás közvetlen bizonyítékai. A ház és a benne tartózkodó személyek minden bizonnyal az 1241-es mongol betörésnek eshettek áldozatul. A szanki Árpád-kori település közvetlenül a Kiskunfélegyházát Kiskunhalassal összekötő, már az Árpád-korban is létező középkori út mellett feküdt. Valószínűleg a pusztító csapatok is ezeket a könnyen használható útvonalakat követhették, és a mongol csapatok hírére rejtették el a múlt században talált érmekincseket. A leégett házban feltárt szétdúlt holttestek arra utalnak, hogy a gazdag leleteket rejtő leégett épületet valakik valószínűleg néhány évvel később átkutatták. Erre talán túlélők visszatértek, vagy még valószínűbb, hogy az 1246-os kun betelepülés során kerülhetett sor.

Wilhelm Gábor: Tatárjáráskori kincslelet Szank határából

http://sirasok.blog.hu/2010/03/26/tatarjaraskori_kincslelet_szank_hatarabol

A tatárok dúlását követően IV. Béla király telepítette a község területére is a kunokat, a környékbeli földeket a kun Csertán nemzetség egyik előkelősége, Zank vezér kapta meg. A község területe azóta az ő nevét viseli.

A török uralom alatt a kunok szállástelepülései megszűntek. 1570-ben Szank lakatlan pusztává vált, a szegedi vár várnagy helyettese, Ali rendelkezett vele.

A szanki pusztába a törökök kiűzését követően az 1710-es évek után tért vissza az élet, ami a módos kecskeméti gazdák által végzett rideg állattartást jelentette. 1745 után, a Jászkunság megváltását követően Szank területe a kunszentmiklósiak tulajdonába került. 1807-ben kunszentmiklósi gazdák építették itt az első kőkutatót, melyhez 20-30 km-nyi távolságból is hajtottak állatokat.

Állapotok a 18. század végén (forrás: Bács- Kiskun Megyei Levéltár)

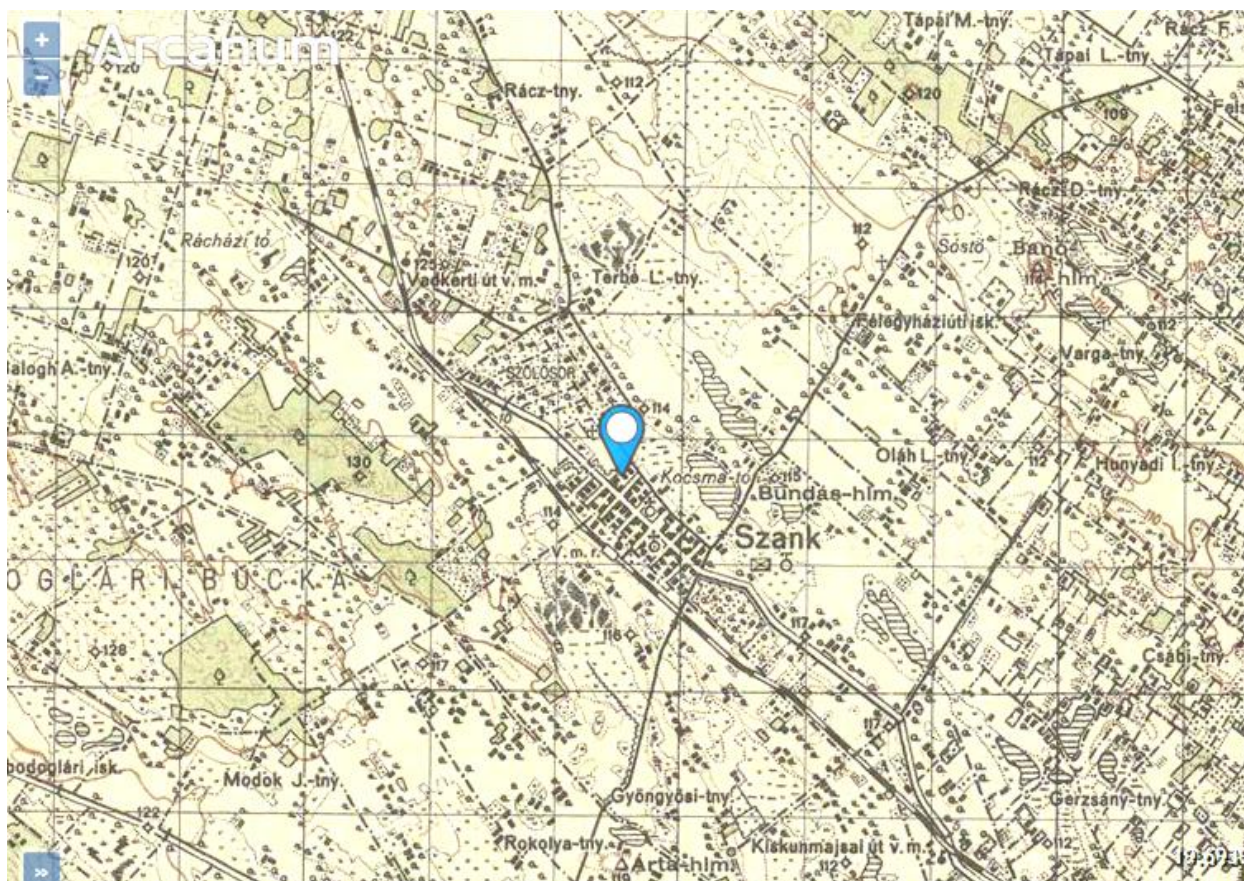
Az állandó letelepedés az 1820-as évektől kezdődött meg a szanki pusztában. A pusztai iskola (1859) megépülését követően 1874. január 1-jétől kezdhette meg Szank község az önálló életét. 1893-ban Móricgát puszta is része lett a településnek. A lakosság mindkét településrészen tanyákban élt.

Az 1900-as évek elején kezdődött meg a településközpont kialakítása, az építkezések érdekében először a főutcát nyitatta meg a község, a mai Béke utca nyomvonalán. Itt épült meg az 1905-ben felszentelt katolikus templom, majd 1907-ben a református templom. Ebben az időben épült meg a községháza is ezen az úton. Az lett ebben az időszakban a tipikus, hogy a foglalkozást váltó tanyasiak és a módos gazdák idős szülei költöztek a központba. A lakosság többsége a külterületi tanyákon élt.

1925-ben a község lakóinak száma 3877 fő volt, ebből a községközpontban 918 fő lakott.

1928-ban adták át a Szank-Kiskunmajsza közti szilárd burkolatú országutat és a községet a Kiskunmajsza-Kecskemét vasúti vonalhoz bekötő vasúti szárnyvonalat.

A község a Magyarország katonai felmérése (1941) térképen (forrás: Arcanum MAPIRE)

A II. világháború harci eseményei elkerülték a község területét. A háborút követő politikai fordulat, a mezőgazdaság erőszakos szövetkezetesítése megkeserítette a gazdálkodók életét. Az 1960-as évek közepére konszolidálódtak a mezőgazdasági földhasználat lehetőségei, kialakultak a Tsz-ek és a megmaradt tanyai gazdaságok közti kooperációs kapcsolatok, a szakszövetkezetek nyújtotta vállalkozási lehetőségek és a gazdálkodókat kiszolgáló hivatott ipari, szolgáltatási infrastruktúra, ám mindezek nem emelték az átlagos fölé az egyébként 1960-ra már 4400 lakosúra duzzadt község körülményeit.

1964-ben a község területén feltárt kőolaj és földgáz kitermelésére termelési szervezetet hoztak létre a községben és ezzel megkezdődött a község "bányászközséggé válásának" története. Az itt élők számára új munkalehetőségek kínálóztak, számos újbetelepedő pedig a helyben hiányzó képzettségű munkaerőt biztosította.

Az 1970-es években a falvak termelészövetkezetei ipari melléküzemágakkal bővítették mezőgazdasági tevékenységeiket, ezt a tendenciát Szankon a viszonylag olcsón elérhető földgáz energetikai lehetőségei erősítették. 28 lakásos "olajos kolónia" épült, új iskola, járdák, tornacsarnok, sportpályák, parkok létesültek. Mindezek eredményeképp Szank fejlett

infrastruktúrával, korszerű intézményhálózattal, arculatában színes, a közösségi művelődési és sporttevékenységében gazdag községgé fejlődött az 1980-as évek végére.

A '70-es évektől kezdődően viszont begyorsult a tanyavilág elnéptelenedése, melynek okai a mezőgazdálkodási technológiák iparszerűvé válása és ezzel élők munkai igényének radikális csökkenése, valamint az olajiparban és az egyéb ipari tevékenységek terén nyíló új munkalehetőségek voltak. A község közigazgatási területe és lakosságának száma is 1981-től Móricgát elcsatolásával megcsappant.

1995-ben 2087 fő lakott a községközpontban, 562 fő a külterületen.

1991-ben adták át a Szank-Jászszentlászló teljes hosszában aszfaltozott utat.

A rendszerváltozást követően a volt termelőszövetkezetek jogutód nélkül megszűntek. Egyes ipari melléküzemági részlegei sikeresen tudtak átalakulni.

Az 1990-es években a hazai kőolaj- és gázkészletekre vonatkozó kutatási eredmények a készletek kimerülését igazolták. A szanki mező termelése során jellemző lett a kutak szakaszos üzemeltetése, majd végleges lezárásuk. Új távlatokat jelenthet- kisebb foglalkoztatási kapacitások mellett - a szanki gázüzem létesítményeinek az importált gáz tárolására való felhasználása.

forrás: Forczek Zoltán: Szank története, Szank, 2013.

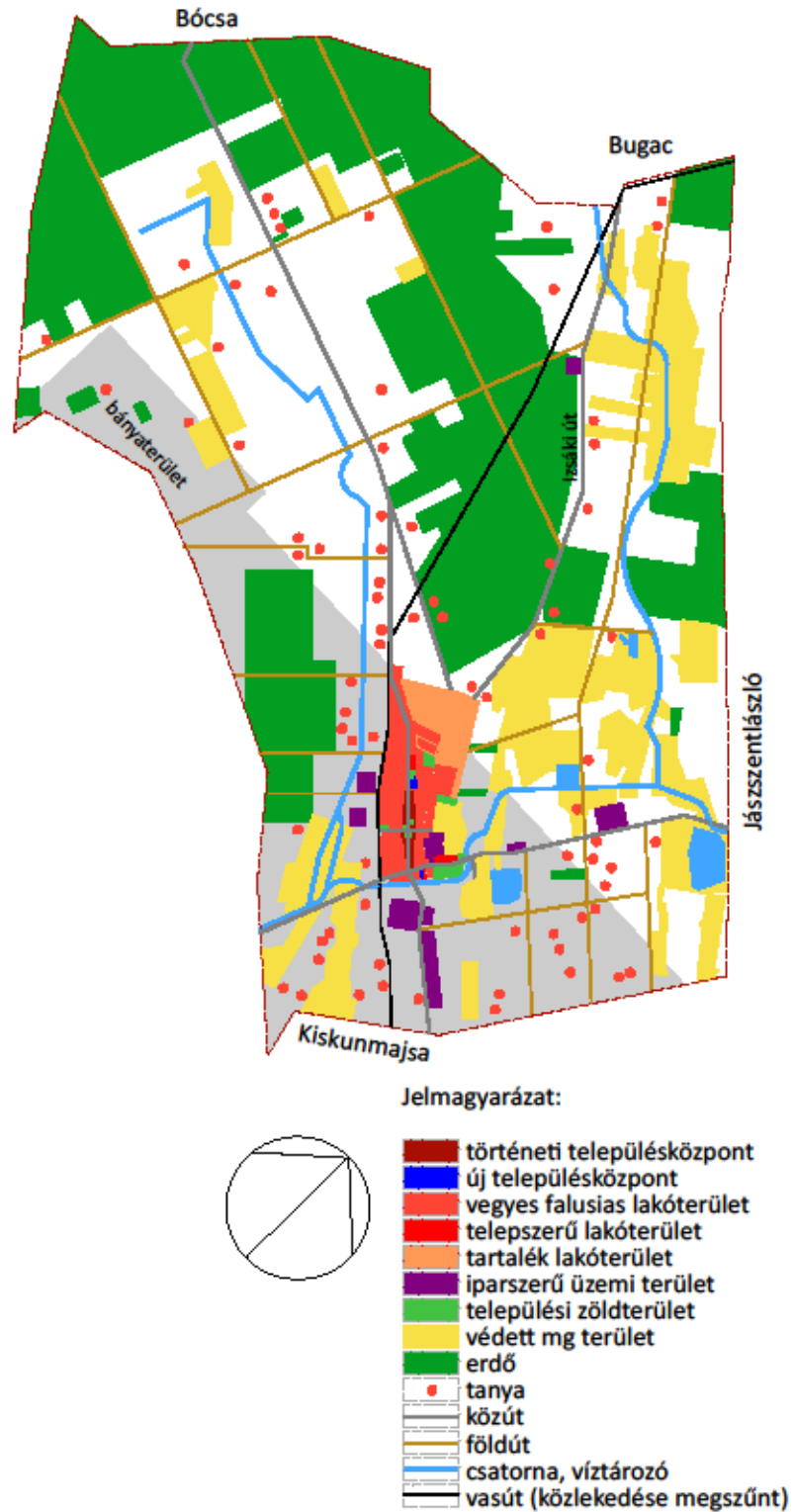

Épített településnév fogadja a Jászszentlászló felől érkezőket

A településtörténeti krónika összeállítása óta is sok újdonság történt és épült a községben, a következőkben ezek bemutatására is sor fog kerülni.

3. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi arculati jellemzők bemutatása

3.1. A településkép szempontjából meghatározó területek

A közigazgatási terület karaktertérképe

A belterület karaktértérképe (jelmagyarázat az előző térkép szerint)

A község épített környezetének arculata nem választható el attól a 17. század közepe óta tartó folyamattól, hogy itt a tanyavilág, majd az azt komfortosabb körülményekkel kiszolgáló falusi létesítmények együtt fejlődtek. Jellegzetes strukturális jellemző a közigazgatási területre vonatkozó karaktertérkép szerint, hogy a tanyák jellemzően kikerülik az erdőket és a védett mezőgazdasági területeket.

A fejlődő falusias arculatú község fejlődésébe markáns elemeket hozott és hagyott a mai napig az olajbányászat megjelenése, ezzel az ipar, az iparszerű mezőgazdaság és létesítményeik.

A legutóbbi időszak fejlesztései pedig a meglévő település környezeti és működési minőségének parkokkal, sportlétesítményekkel, épületrekonstrukciós beruházásokkal való javítását szolgálták.

A település épített környezetének karakteres területei

karakteres területe	HÉSZ szerinti besorolás
történeti településközpont	Tv-1 intézményi övezet Tv-2 ellátási övezet Falusias lakóterület, FI-2 főutcai beépítés övezete
kisvárosias településközpont	Tv-1 intézményi övezet Tv-2 ellátási övezet
vegyes falusias lakóterület	Falusias lakóterület FI-1 hagyományos beépítés övezete FI-3 előkertes beépítés övezete FI-4 nagytelkes beépítés övezete
kertvárosias lakóterület	KEL-kialakult
zöldterület	KP- közpark, KP-V-védőterület, Spk sportterület, Tk, temető
tartalék lakóterület	Falusias lakóterület FI-4 gazdálkodó nagytelkes beépítés övezete (volt zártkeri terület)
iparszerű üzemi terület	KG-K, IG-T (bányászati területek)
tanyák	M1 farmgazdasági terület M3 általános mezőgazdasági terület
természetközeli területek	Erdők, védett mg területek, vízgazdálkodási területek

Az eltérő karakterű településrészek fő jellemzői az alábbiak:

Történeti településközpont

- A falu legrégebbi utcáján, a Béke utcában elhelyezkedő teleksávban épültek a település emblematikus közintézményei, templomai és a községháza, továbbá az iparosodást megelőző időszak közintézményei, üzletek, lakóépületekkel vegyesen.

Kisvárosias településközpont

- Az 1960-as évek óta létrejött oldottabb terekhez, parkokhoz kapcsolódó településközponti létesítmények területe, főképpen a régi főútra merőleges keresztutcákkal kialakult útkereszteződések térségei.

Vegyes falusias lakóterület

- A 19. század óta fejlődő hagyományosan falusias beépítésű lakótelkek, gazdálkodási célú melléképületekkel is beépíthető módon. A helyi állattartási rendeletek országos érvényű hatályon kívül helyezésével az ezeken a telkeken zajló állattartás korlátozása a szomszédos lakóingatlanok védelmében ellehetetlenült.

Kertvárosias lakóterület

- Az 1960-as évek óta fejlődő, egylakásos vagy telepszerű épületekkel beépült területek.

Zöldtelületek

- Egyházi, kulturális és sport funkciókkal valamint a temető.

Tartalék lakóterület

- Az érvényes HÉSZ falusias lakóterületként szabályozza a település É-i lakóterületét, azon átmenetileg a lakófunkció mellett megmaradt a kistelkes, kertes jellegű mezőgazdasági területhasználat is.

Iparszerű üzemi területek

- Belterületi üzemi területek.
- A nagyüzemi mezőgazdasági és ipari termelési célú létesítmények területei, melyek egy része a szocialista termelőszövetkezeti időszakban épült, de vannak új, az elmúlt évtized építési és tartástechnológiáit alkalmazó iparszerű termelő létesítmények is.

Tanyák

- A tanyák mezőgazdasági és erdőgazdasági területeken helyezkednek el, állandóan vagy ideiglenesen lakott mezőgazdasági üzempontok, melyek számos egyéb funkcióval bővülve fejlődnek.

Természetközeli területek:

- Vizes élőhelyek, korlátozott hasznosítású mezőgazdasági területeken, erdőterületeken.

3.2. Az egyes településképi szempontból meghatározó településrészek jellegzetességei

3.2.1 Történeti településközpont

A történeti településközpont (olykor zavarba ejtő) sokszínűségét eredményezi, hogy jelen vannak a paraszti múltat idéző legeredetibb XIX. századi paraszti épületek, porták, melyek udvarain gazdálkodás folyik, és melyek legfeljebb a magas, tömör kerítéssel imitálják a "zárt sorú" kisvárosias beépítést.

Béke utca, falusias beépítés

Mellettük, vagy szemben velük pedig megjelennek a valóban városi, kisvárosi minták szerint megépített polgár (parasztpolgár) épületek, melyek kezdik elfelejtetni, hogy végül is egy faluban vagyunk.

Béke utca, kisvárosias épület

A Béke utca eleje, az egyik legfontosabb sarki épülettel

A Kiskunmajsa és Jászszentlászló felől érkező forgalom itt kanyarodhat rá a Béke utcára. Akármilyen is lehet a sarki épület homlokzata, a legfélejthetetlenebb látványt a villanyoszlop és a vastag légvezetékek okozzák. A hangulatot a kerthelyiség látványa javítja.

A vendéglő Halasi utca felől nyíló fedett terasza.

Sátortetős polgári lakóház, igényes homlokzattal

Ennek az időszaknak a legjelentősebb középületei is ennek a karakteres területnek az alkotói, a község templomai, a plébánia és parókia, a községháza, a volt Csengei-ház és a csendőrlaktanya. Képeik a 4. fejezetben szerepelnek.

3.2.2. Kisvárosias településközpont

Ennek a karakteres területnek azok a létesítmények határozzák meg a sajátos hangulatát, amelyek nem hordozzák magukon a falusias (földműves) jelleget és főképp az iparosítás (az építés és a termelés iparosodása) jegyében születtek.

Az 1960-as évek nagy fordulata, a gáz és a kőolaj kitermelésének létesítményeiben dolgozó "olajos" lakosság betelepődése, az ő igényeik indokolták a 60-as, 70-es évek modernista divatjának megfelelő épületeket. A később Szent István mellszobrával is feldíszített park és mögötte a 2 emeletes lakóház kitágítja a hosszú főutca monoton vonulatát, jelzi, hogy itt is vannak olyan központi létesítmények, amelyek miatt érdemes megállni.

A Szent István tér, a szép park mögött 2 emeletes lakóház, földszintjén boltokkal

Hasonlóan megálljt parancsoló léptékű modern épület az általános iskola épülete, mely közvetlenül a Béke utcáról nyílik. A 60-as évek iparosított építéstechnológiáját kiszolgáló rendszerszerű, méretkoordinált épülete. Mellette nemrég kialakult a község talán legszebb tere, a 2009-ben elkészült Pongrátz Gergely tér is.

Az általános iskola homlokzata a Béke utca felől

Az általános iskola homlokzata, ortogonális nézet

Piaccsarnok, homlokzati kép

A jó hangulatú épület az 1998-ban átadott piaccsarnok (építész: Szálas Péter), igényes helyet ad az árusoknak és a vásárlóknak egyaránt.

Piaccsarnok, belső tér

Megjelenik a posztmodern is. A Béke utca és a Kossuth Lajos utca sarkán került kialakításra 2016-ban az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseinek emlékezetét hirdető Büszkeségpont, 2 használaton kívüli épület átalakításával. Homlokzatméretű kép, homlokzati plasztika, egységes színkezelés, acéllemez zsalugáterek Márai versekkel áttörve, 50-es évekből való hirdetőoszlopok előtte, korabeli plakátokkal. Az épületegyüttes minden részlete díszletszerűen mesél a forradalomról és leveréséről.

Büszkeségpont, Kossuth Lajos utcai homlokzat

A fekete csillag, hirdetőoszlop a Béke uca felé néző sarkon

Kisvárosi főutca hangulatát idézik az egyes boltok igényesen kialakított portáljai, cégerei.

Portál a Béke utcában

A színes napernyő vidám színfolt, végre hazai felirattal

3.2.3. Vegyes falusias lakóterület

Az Országos Nép- és Családvédelmi Alap röviden ONCSA 1940-1944 között a nagycsaládos falusi nincstelenek támogatására, a születések számának emelésére, és gyermekvédelmi célokból alapított állami szociális szervezet volt. 1941-1943 között a terv keretében kb. 12 ezer típuslakást építettek telepszerűen a rászoruló családoknak, 30 éves kamatmentes kölcsön segítségével. Szankon is épült ONCSA ház, bejárati homlokzatát az alábbi kép mutatja.

Oncsa ház bejárata a Béke utcáról

A Béke utcában háború előtti előképei is vannak a kockaházaknak

A régi parasztházak mellett megjelentek a 60-as évek kockaházai, majd a 70-es évektől az utcára merőleges gerincű lakóépületek, a tetőtér beépítésével. Sokszor a kockaház sátoztetője helyett került a házra nyeregtető.

Arany János utcai beépítés

Családi ház, a növények még nem nőtték meg az épület körül

Lassan a község egyik legújabb utcájában, a Gy. Szabó Béla utcában is beépülnek a még üres telkek.

3.2.4. Kertvárosias lakóterület

Először, 1968-ban az olajmérnökök számára épültek "telepszerű" 2 lakásos ikerházak.

Ikerházak a Béke utca vége felé

Kertvárosias jellegű a település szélén, a Halasi utcán, az 1970-es években parcellázott telkeken, a szabályozási előírásoknak egységesen megfelelő lakóházak sora is.

Szabályos beépítésű házsor a Halasi utca mentén

A vasúti szárnyvonal bezárását követően rendeltetését veszítette a vasútállomás épülete a Rákóczi Ferenc utca végén. Szép kertés villa lett belőle.

Családi ház a vasútállomás igényes épületének átépítésével

3.2.5. Zöldterületek, parkok

Szank kertvárosias jellegét a szépen kialakított, gondosan ápoltságai is alakítják. Látványuk, kiterjedéseik tagolják a hosszú főutcát, növényzetük, kútjai pedig javítják az olykor csaknem elviselhetetlen nyári hőséget, friss levegővel, árnyékkal.

Kiemelkedőek a Szent István tér és a Pongrácz Gergely tér parkjai, az ott elhelyezett képzőművészeti alkotásokkal együtt.

Díszkapu, mögötte szökőkút, Pongrácz Gergely tér

Díszes harangláb a Szent István téren, az ácsszerkezeti csomópontok hasonlítanak a volt vasútállomáson alkalmazott megoldásokhoz.

A parkok mellett a közutak zöldterületei is fontos, településképet, de a klímát, levegőtisztaságot is előnyösen alakító területek. Minél több a helyben honos, nem tájidegen növény, annál inkább járul hozzá a településkép egyediségéhez.

Szép fasor eleje az Árpád utcában

A sarkon boltozatosan találkozó bokorsorok

3.2.6. Tartalék lakóterület

Az érvényes HÉSZ falusias lakóterületként szabályozza a település É-i lakóterületét, azon átmenetileg a lakófunkció mellett megmaradt a kistelkes, kertes jellegű mezőgazdasági területhasználat is. A területen kialakuló területhasználat a belterületi lakótelkek méreteihez képest lényegesen nagyobb területű telkeken zajlik. Átmenet a tanyás gazdálkodás területhasználatára felé.

Gyümölcsös mögött húzódik meg az igényesen kialakított kerti épület, lakás, gazdálkodás céljait szolgálja.

A rózsakertészet létesítményei nagyobb kiterjedésűek, külön belső világ.

A kertészetet üzemeltető család lakóépülete

A gyönyörű virágok egyelőre csak belülről láthatóak

3.2.7. Iparszerű üzemi területek

A viszonylag jó állapotban megmaradt nagyüzemi mezőgazdasági épületek ma is működnek.

Állattartó telep épületei a község külterületén

Szokatlan módon, a lakóterület Arany János utcai sávjába ékelődve helyezkedik el a Haladás Tsz. üzemi területe, melynek bejárata épp a Hunyadi János utca tengelyében nyílik. Ez a helyzet is a kül- és belterületi területhasználatnak a peremterületen való összemosódásának példája. Nagy kérdés, hogy az üzemeltető a településhigiéniai szempontoknak miképp tud eleget tenni.

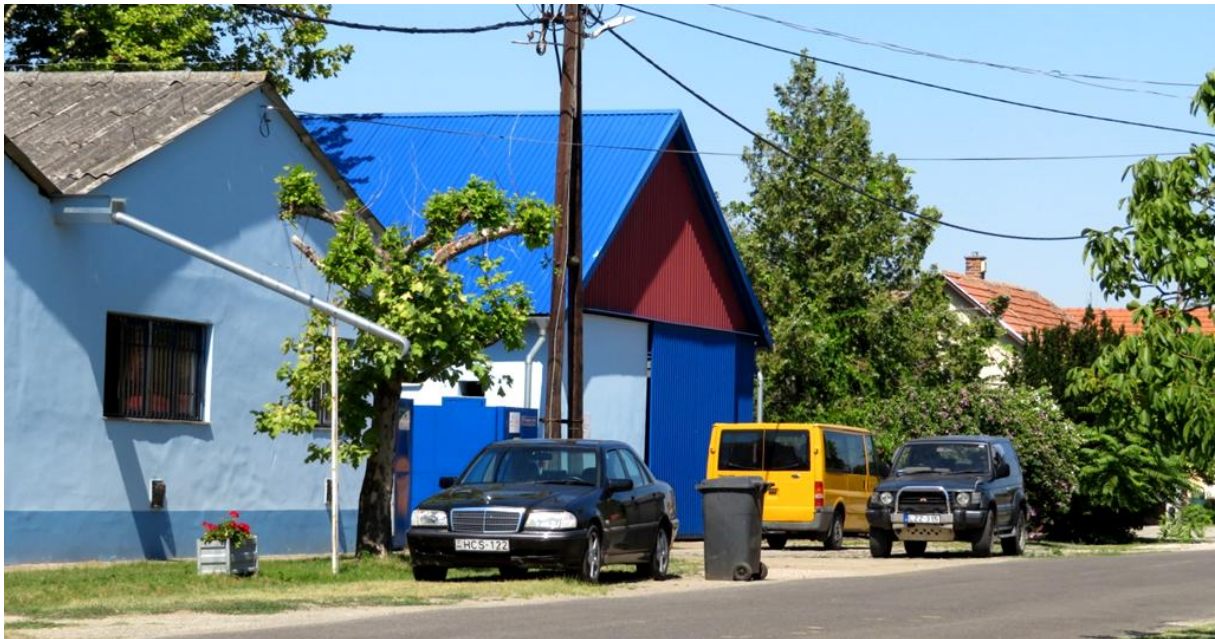

A Tsz. telep bejáratát a sárga nyíl mutatja

Hunyadi utcai utcakép, középen a telep főbejárata

A lakóépületek sorába ipari üzemek épületei is bekerültek.

Messziről látszódik a lakatosüzem kék épülete, könnyen megtalálható a hosszú utcában

A Tooltechnik Kft. üzemi épületei külterületi telepként helyezkednek el. A kék-fehér színekombináció következetes és kizárólagos használata a korszerű precizitás hangulatát tükrözi, egységes arculatot ad a sokféle épületnek.

Az üzem főbejárata

Kerítés az őrzőkutyák házaival, háttérben üzemi épület

A MOL Nyrt. Közép-Magyarországi Termelés Szanki Gázüzeme a település közelében, attól elkülönült telepen működik. Arculata és az itt dolgozók életmódja, mentalitása egyaránt jelentős hatással van a településre. Vajon hogyan fog alakulni a telep arculata a kőolaj és gázkészletek kimerülését követően?

A telep képe a község felől

A telep képe a majsai út felől

Az ipari építészet szép példái is megtalálhatóak a telepen

3.2.8. Tanyák

A tanyák mezőgazdasági és erdőgazdasági területeken helyezkednek el, állandóan vagy ideiglenesen lakott mezőgazdasági üzemközpontok, melyek számos egyéb funkcióval bővülve fejlődnek. A mezőgazdasági tevékenységek jövedelmezőségi körülményeinek jelentős változásai miatt, szó sem eshetett a rendszerváltozást követően sem, a hajdan igen népes szanki tanyavilág rehabilitációjáról. Az EU agrárpolitikája és támogatási prioritásai is új kihívások elé állítja a gazdálkodókat.

A működő, mezőgazdasági termelőtevékenységet végző tanyai gazdaságok egy része pusztán az önellátás céljait szolgálva használ viszonylag kis területeket. Vannak, akik a hagyományos, több lábbon állás gazdálkodási stratégiáját (állattartás, növénytermesztés, kertészet) tartják mai is követendőnek, használva, felújítva régi épületeiket.

Ahol van villany, érdemes a régi lakóházat felújítani

A vályogház is korszerűsíthető

Az eternit hullámlemez sok helyen felváltotta az acél hullámlemez.

A melléképületek legváltozatosabb formáival találkozhatunk

A tenyészállatok mellett különleges háziállatok is jelen vannak....

A gazdák egy része specializálódott áruterelésre vállalkozó tevékenységet végez, mobilis, a jövedelmezőségnek éppen megfelelő élettartamú növénytermesztési célú és állattartó épületekben.

Egyre több az állattartási célú fóliaépület, a libák hatalmas területeket képesek lelelegelni.

Ha jön a madárinfluenza, minden állatot be kell zárni.

Lakóépületeik kialakítása is sokféle, vannak, akik a kertvárosi mintákat követő családi házat építenek. Ezzel lemondanak a tanyai épületegyüttesek okosan szervezett térformáinak előnyeiről.

Tanyai lakóépület, akár a kisvárosias lakóterületi övezetben is állhatna

A postás régi tanyáját az Izsáki úton szépen felújították.

Van, aki Németországból jött, német házat épített magának.

Lippai kereszt, 1926 / felújítva 2006-ban

3.2.9. Természetközeli területek

A természetesen meglévő táji környezet sokfélesége, mozaikossága miatt a szanki táj nem vált agrársivataggá. Az egymást váltó legelők, kaszálók, szántóföldek, gyümölcsösök közé erdősávok, csatornák, víztározó tavak, vizes élőhelyek ékelődnek, több ezek között természetvédelmi oltalom alatt is áll.

Különös jelentősége van az eredendően a belvizek elvezetését szolgáló csatornáknak, melyek hierarchikus rendszere az egész külterületet behálózza. A Homokhátság víztelenítése azonban "túl jól" sikerült, az egyre aszályosabb klíma, a süllyedő talajvízszint hívja fel a vízvisszatartás jelentőségére a figyelmet. A meglévő vízvezető csatornákat ki kell egészíteni tározókkal a vízkormányzást lehetővé tévő zsilipekkel.

Horgásztó és pihenőpark, 2010

4. Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

A következőkben a község helyi védelemre érdemes településképi szempontból kiemelt jelentőségű épületeit mutatjuk be:

sorszám	funkció	cím	hrsz
1	Római katolikus templom	Szank Béke utca 32.	559
Településképi érték			
Az épület a község 1898-ban elkezdett, 1905-ben felszentelt emblematikus, a településképet máig meghatározó épülete historizáló stílusban épült. 1998-ban történt belső felújításának tervezője Dr. Nemcsics Antal, Műegyetemi építészprofesszor volt.			

A római katolikus templom Béke utcai homlokzata

sorszám	funkció	cím	hrsz
2	Római katolikus plébánia	Szank Béke utca 25.	31
Településképi érték			
Az épület a Béke utcának a templommal szemben húzódó oldalán áll. A templommal egykorú, szecessziós homlokzattal igényesen megépített és karbantartott épület, a történeti településközpont kiemelkedő értékű épülete			

A plébániaépület homlokzati részlete

sorszám	funkció	cím	hrsz
3	Református templom	Szank Béke utca 41.	5/1
Településképi érték			
Az épület a Béke utca ÉK-i oldalán, a rk. templom ellenpontjaként hangsúlyozza a Béke utca központi létesítményeinek végpontját. Historizáló stílusú, emblematikus épület. 1907-ben épült.			

A református templom Béke utcai homlokzata

sorszám	funkció	cím	hrszt
4	Református parókia	Szank Béke utca 43.	5/2

Településképi érték

Az épület a református templommal szomszédos telekre épült, együtt alkotják a református hitélet központját. Itt lakott és dolgozott Gy. Szabó Béla festőművész 1935-43-ig.

A református parókia homlokzata

sorszám	funkció	cím	hatsz
5	Községháza	Szank Béke utca 33.	1

Településképi érték

Szank község 1874-ben alakult. A jelenleg is községházaként működő épületet 1904-ben adták át. Az épület fontos jelképe a község önállóvá válásának, elhelyezkedésével, méreteivel hangsúlyos településképi meghatározója a Béke utca és Rákóczi Ferenc utca kereszteződésében kialakult központnak.

A községháza Béke utcai homlokzata

sorszám	funkció	cím	hrsz
6	Gy. Szabó Béla Közösségi Ház	Szank Béke utca 40/a.	532/2
Településképi érték			
Az épület 1986-ban került átadásra, Kerényi József Ybl-díjas kecskeméti építész tervei alapján épült. Szép példája a község falusiasságát elvállaló, kortársnak tekinthető, központformáló középületnek.			

A Gy. Szabó Béla Közösségi Ház Béke utcai homlokzata

sorszám	funkció	cím	hrsz
7	Idősek Napközi Otthona (volt Csengei-ház)	Szank Rákóczi Ferenc u. 25.	554
Településképi érték			
Az épület egyike a község legrégebbi megmaradt épületeinek. Igényes kialakításával és a főúttól a főtér kialakíthatósága érdekében jó érzékkel hátrahúzott elhelyezésével meghitt háttérrel biztosít annak.			

A volt Csengei-ház, a Béke utca és a Rákóczi Ferenc utca kereszteződésében

sorszám	funkció	cím	hrsz
8	I-II. világháborús emlékmű	Szank Béke u.- Rákóczi F. u.	556
Településképi érték			
Az emlékmű diszkréten emlékszik a község férfi lakosságának a világháborúkban elesett tagjairól. Igényes kialakítása egyértelmű, időtálló, méltóságot kölcsönöz a falu főterének.			

A világháborúkban elesettek emlékműve

sorszám	funkció	cím	hrsz
9	Ízek háza, gasztro- turisztikai rendezvényház	Szank Rákóczi Ferenc u. 21.	552
Településképi érték			
A modern funkciót hordozó épület a település központjának közelében, álló, a 2 világháború közt historizáló stílusban épült elegáns polgári lakóépülete, mely fő tömegét tekintve eredeti állapotában áll.			

Az Ízek Háza Rákóczi Ferenc utcai homlokzata

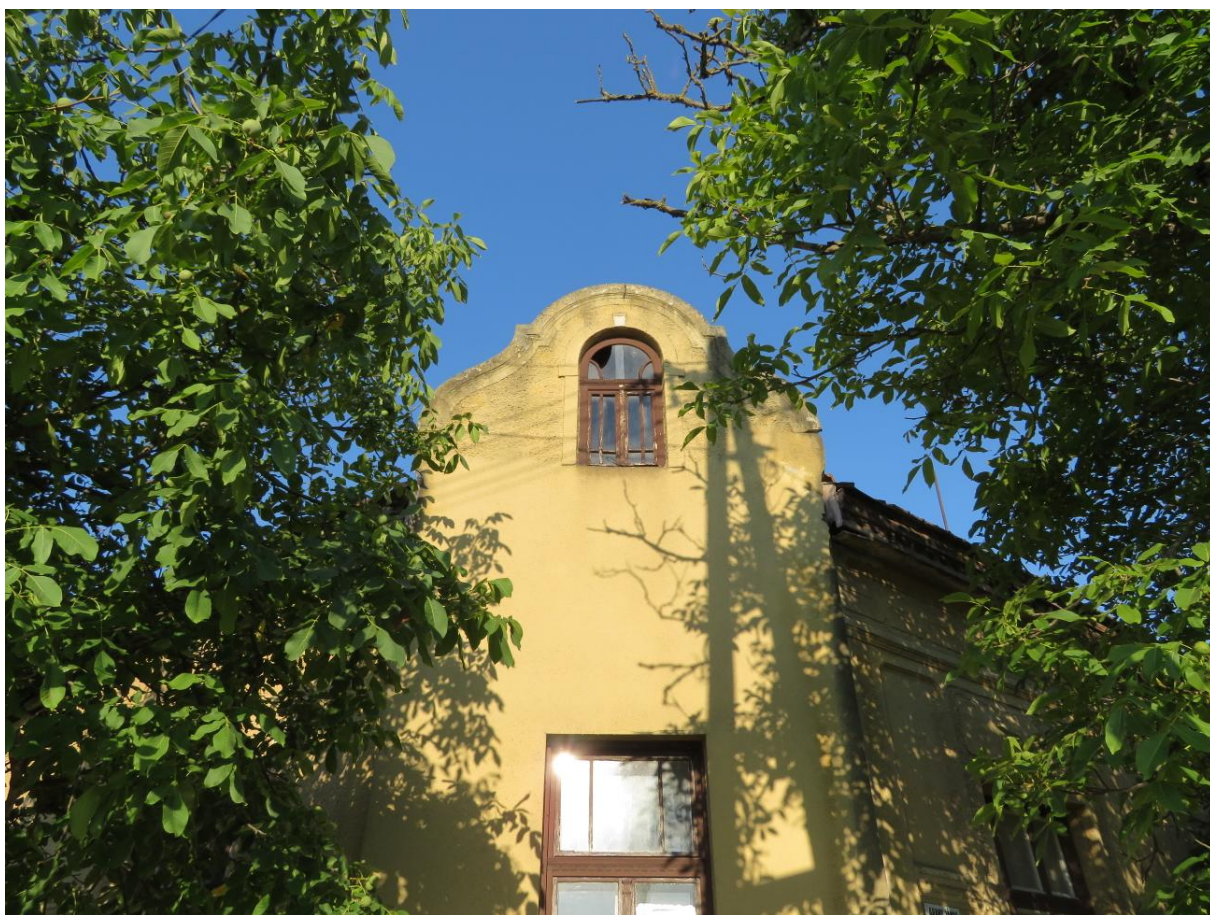

sorszám	funkció	cím	hrsz
10	XIX. századi parasztház	Szank Arany János utca 93.	132
Településképi érték			
A XX. századi építkezések kockaházainak sorában egyedül megmaradt, mind elhelyezkedését, mind tömegképzését tekintve a község első faluba betelepedett családjainak lakóházát idéző épület. Nagymértékű felújításra szorul.			

Parasztház, Arany János utcai homlokzat

sorszám	funkció	cím	hrsz
11	Volt csendőrlaktanya	Szank Halasi utca 25.	58
Településképi érték			
A község belterületének délkeleti szélén húzódó Halasi utca és az erre merőleges Arany János utca sarkán álló szecessziós stílusú épület igényes, fontos helyen álló, a községközpont lendületes beépülésének idejét idéző épület.			

A volt csendőrlaktanya, Halasi utcai homlokzat részlete

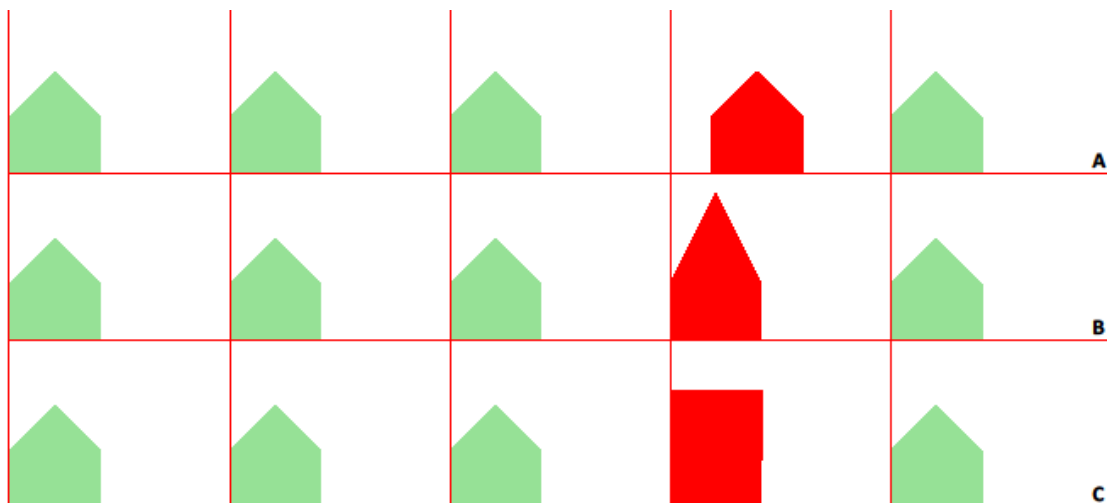

5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

Az ajánlások megfogalmazása előtt hangsúlyozni kívánjuk, hogy a települések rendezési és szabályozási eszközei részletes, kötelezően betartandó szabályokat tartalmaznak az egyes övezetekre vonatkozóan. Ezeknek a szabályoknak a betartása akkor is kötelező, ha ezek betartásával kapcsolatosan az épületek építése előtt nem kell építési engedélyezési tervdokumentációval igazoltan nyilatkozni. A következő ajánlásokat a településrendezési tervek eszközeinek magyarázataként, azok kiegészítéseként kell értelmezni.

5.1. Az épületek telken való elhelyezésére, tetőformálásra vonatkozóan

A településkép rendezett alakulása érdekében kívánatos, hogy az egyes épületeknek a telkeiken való elhelyezkedése és tömegük, tetőik hasonlóan alakuljon.

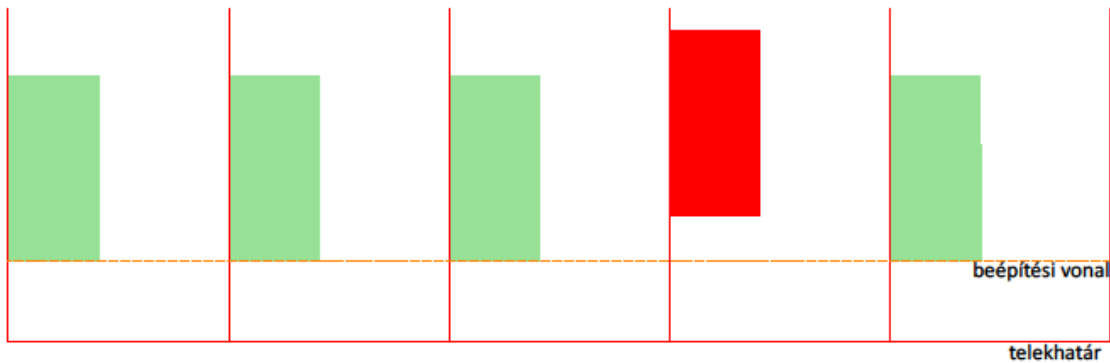

ad A): ha az övezeti szabályoknak megfelelően a kialakult beépítés oldalhatárra telepített épületekkel jött létre, akkor az újonnan építésre kerülő épület (pirossal jelezve) ne legyen szabadonálló módon megépítve.

ad B): ha az övezeti szabályoknak megfelelően a megépített épületek tetőinek hajlásszöge egységesen alakult, akkor az újonnan építésre kerülő épület (pirossal jelezve) ne készüljön jellegzetesen meredekebb vagy laposabb tetőhajlással. Tudnivaló, hogy az egyes tetőfedő anyagok más-más tetőhajlást engednek meg, így ha a hajlásszögek nem nagyon térnek el egymástól, remélhető, hogy a tetőfedő anyagok sem, erősítve a településkép egységességét.

ad C): ha az övezetben magastetős házak állnak, ne épüljön benne lapostetős.

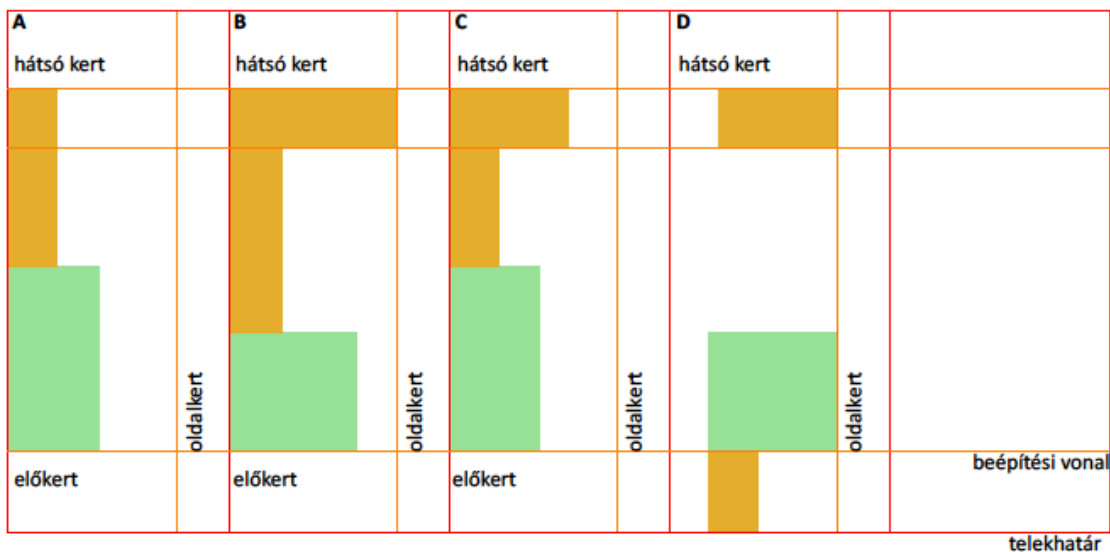
5.2. Az épületeknek a beépítési vonalhoz való viszonya

Az épületeknek az utcától, illetve az utcával határos telekhatártól való távolságát az ún. beépítési vonal határozza meg, annak érdekében, hogy az egymás mellett álló épületek egységes térfalat alkossanak. A pirossal jelölt épület nem illik ebbe bele, ha hátrébb kerül, foghíj-szerű űr keletkezik, ha előrébb, akkor kellemetlen kidudorodás.

5.3. A melléképületek elhelyezése a főépülethez képest

A melléképületek kialakítása, működése nem csak a tulajdonos életét befolyásolja, hanem a szomszédokét is, ezért azok telepítésénél különös gonddal kell eljárni.

A falusias beépítés egyik fontos jellemzője, hogy a lakóépülethez melléképületek is csatlakozhatnak. Emiatt az oldalhatárra telepített lakóépület terjedt el leginkább, mert ehhez lehet az udvar területével takarékosan bántva melléképületet építeni.

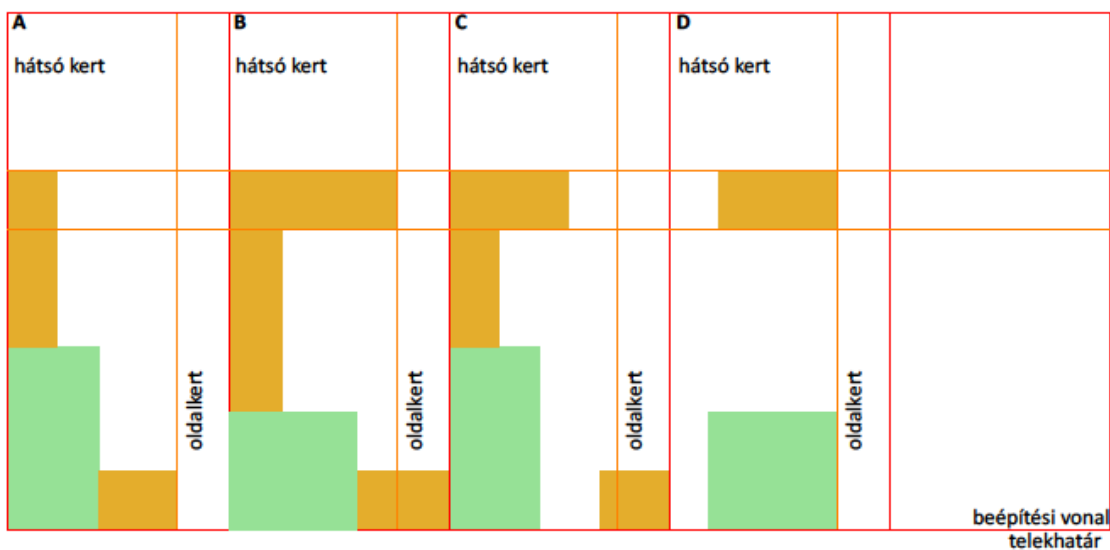
ad A): egyenes melléképület csatlakozása az oldalhatáron álló lakóépülethez.

ad B): hajlított melléképület kialakítása, az előírt minimális oldalkert méretet a melléképület méreteinek meghatározásakor is be kell tartani.

ad C): a hajlított melléképület nem éri el az oldalkert határvonalát, szellősebb kialakítás, mint az előző.

ad D): szabadonálló épület esetében a melléképületet is szabadonálló módon kell kialakítani, mégpedig tekintetbe véve a szomszédos telkek melléképületeinek a hátsó kerthez illeszkedő beépítési vonalát. Gyakran merül fel a gépkocsi tárolónak melléképületként az előkertben való elhelyezése, ezt gyakran akadályozza az 5 méter széles előkert szélesség, pedig a kert használatát javítja, ha nem a gépjárművek útjai foglalják el a zöldterület helyét.

Ha a főépület előkert nélkül kerül elhelyezésre, változatos, kisvárosias utcakép jöhet létre a melléképületeknek ugyancsak a telekhatárra való telepítésével.

Az A) változat a főépülethez ragasztott melléképületet mutat oldalkerttel.

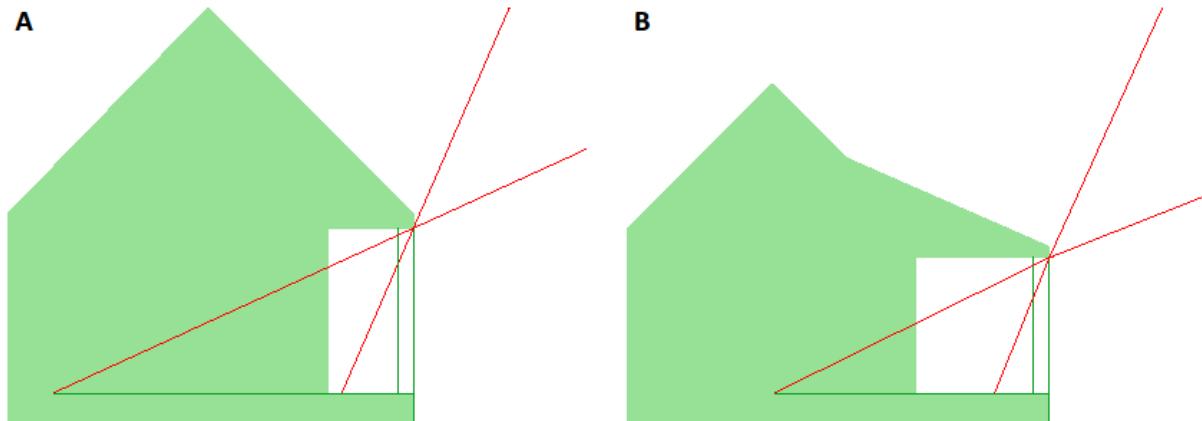
A B) esetében zárt sorúvá válik az utca beépítése.

A C) esetben a melléképület a főépülettel átellenes telekhatárra kerül.

A D) változat szabadonálló, utcavonalra telepített épület szerepel, ebben az esetben az utcavonalra nem kerülhet melléképület.

5.4. A tornácokról

Az épület fő tömegének és a tornácnak a viszonya szerint kétféle tornác létezik, a lopott tornác és a toldott tornác.

A lopott tornác - lásd az A) változatot- úgy jön létre, hogy a tornác terét kivágják, **ellopják** az épület fő tömegéből. Az épület lefedése egységes, ugyanaz a tetőszerkezet fedi a tornácot is, mint amelyik az egész épületet. Általában az épület főbejárata előtt, annak védelmére kialakított fedett tér. Épülhet 3 oldalról zárt módon, tömör épületsarkokkal kialakítva, vagy az épület sarkának megnyitásával, ez esetben 2 oldalról zárt, 2 irányban nyitott tér. A két változat kombinációjával a teljes épülethomlokzat mentén létrehozható a tornác.

A toldott tornác - lásd B) változatot- úgy jön létre, hogy az eredetileg hosszú, egytraktusos épülethez hozzátoldanak - akár utólag is lehetséges - egy újabb, hosszú, féltetős traktust.

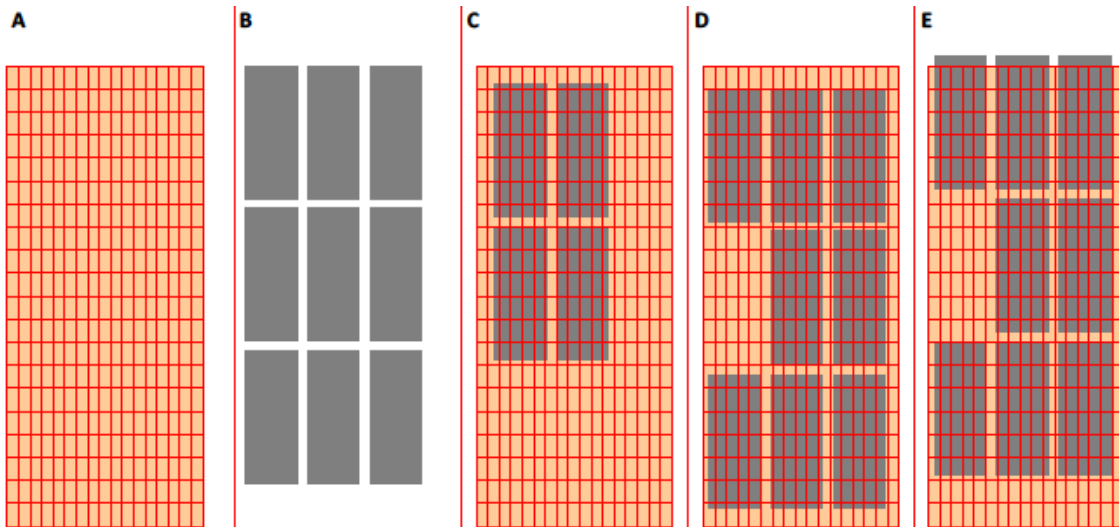
A tornác fedett, nyitott, oszlopos tér, de sokszor előfordul, hogy egy részét, vagy akár az egészet beépítik, előtérként, a fő traktus nagy helyiségeinek, mellékhelyiségeinek elhelyezésre.

Mindkét rajzon feltüntettük a téli napfordulón a leglaposabban és a nyári napfordulón a legmeredekebben beeső napsugár vonalát, melyeket a konkrét épület tájolásának megfelelően érdemes figyelembe venni a tornác méreteinek kialakításakor.

5.5. A napelemekről

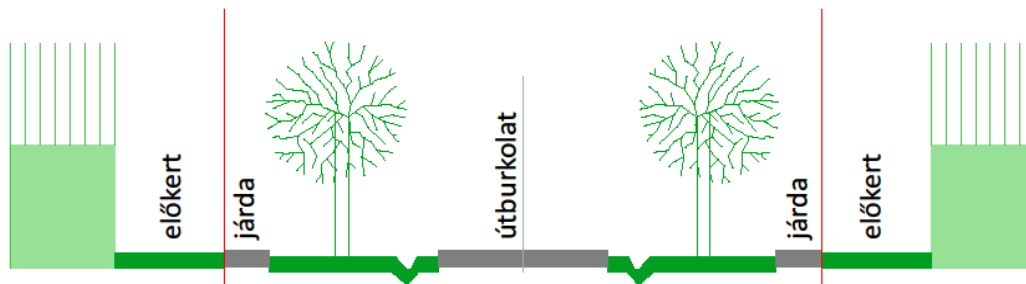
A technikai fejlődéssel, a tetőfedőanyagok egyre precízebbé válásával illetve az egyre több berendezésnek a tetőre kerülésével egyre gondosabban kell megtervezni az épületeink tetőit. Településképi szempontból a tetőablakok mellett az egyre több tetőn megjelenő napelem megjelenése, gondos vagy kevésbé gondos elhelyezése fontos kérdés.

Az A) ábra egy tetszőleges tetőfedő cserép kiosztását mutatja, mellette a B) ábra pedig egy napelem kollektív kiosztását. Ami biztos, ismerve a kereskedelemben elérhető szerkezetek méreteit, hogy a két méretrendszer nincs összehangolva. A C) ábra mutatja, hogy a napelemek tetőre helyezésekor úgy keletkezik kedvező látvány, ha a napelemek egy összefüggő mezőt alkotnak a tetőn, akár az egészet lefedve. A D) ábra szerint a napelemek blokkjának széle cikk-cakkos, az E) ábra szerint akár túl is lóghat a tető szélén. Mindkét utóbbi megoldás nagyon kedvezőtlen képet mutat, gondos, összehangolt tervezéssel minden esetben meglehetősen találni a jó megoldást.

5.6. A falusi utca

A falusi utcaképet nem kizárólag az épületek, hanem maga az utca kialakítása is jelentős mértékben meghatározza. Az alábbi rajz egy jellegzetes falusi utca keresztmetszetét mutatja.

Ami a legfontosabb, az a járda és a burkolt útfelület közti zöld sáv, mely nemcsak a fasoroknak, az egyes porták előtt kialakított szép virágoskerteknek ad helyet, hanem a szikkasztóárokknak, mely az egyre viharosabb záporosók nagymennyiségű vizét kell, hogy befogadja. Tekintettel az egyre nehezedő parkolási gondokra, több helyen ebben a sávban gépkocsi parkolókat is kialakítanak. Itt is be kell tartani a szabályt, hogy minden 5 gépkocsi parkolóhely után legalább 1 fát kell ültetni és a parkolóhely burkolata lehetőleg vízáteresztő legyen.

5.7. A tanyákról

A tanyákkal kapcsolatosan következő telepítési séma ábrázolja azokat a legfontosabb szabályszerűségeket, amelyek szerint egy tanyai épületegyüttest megvalósítani érdemes.

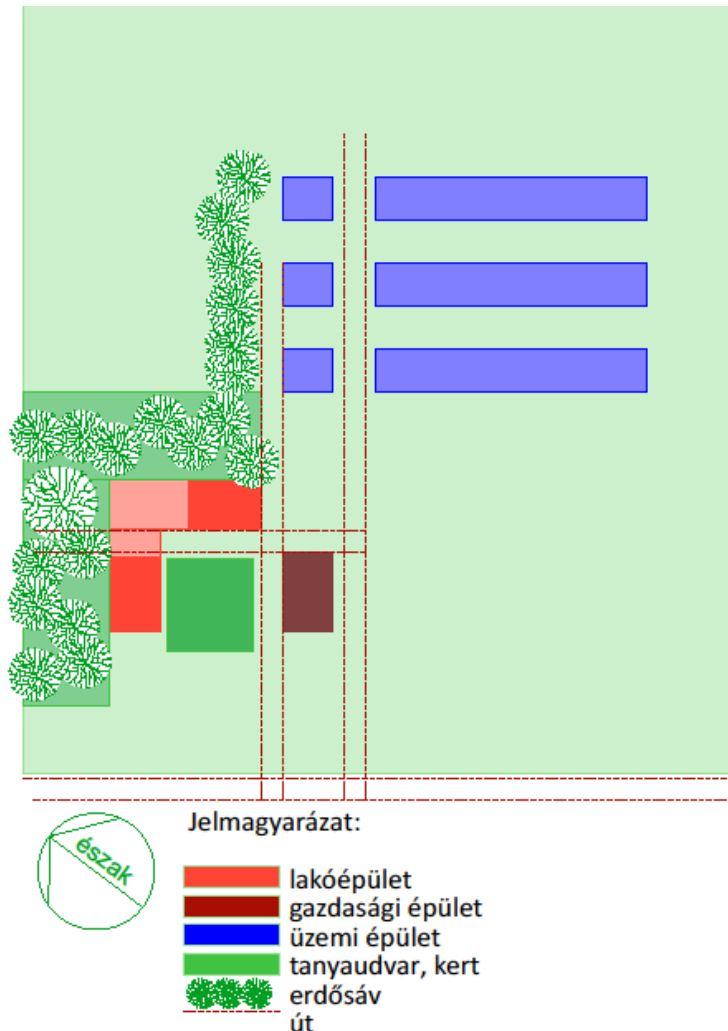
A tanyai épületegyüttes hagyományos központja, szervező tere a tanyaudvar. A tanyaudvar térbeli és funkcionális központ, innen indulnak és érkeznek a tanya belső útjai és ide futnak a külső kapcsolatokat biztosító utak is.

Az udvar körül helyezkednek el az épületek, az égtájaknak és a széliránynak megfelelően.

A séma az udvar körül lakóépületeket ábrázol, halvány pirossal azok bővítési, összeépítési lehetőségeivel.

A gazdasági épület sokfunkciós rendeltetésű kiszolgáló épület, mely a tanyai háztartást szolgálja. Ettől elkülönülnek a tanyai gazdaság üzemi épületei, akár a növénytermesztés, akár az állattartás épületeiről legyen szó.

A tanyai épületegyüttesnek szerves kiegészítője az épületek környezetébe telepített növényzet. A szélvédelmet, klímajavítást szolgáló erdősávot valamint a tanyaudvaron kialakítandó díszkertet ábrázoltuk.

5.8. Egyéb javaslatok

- A temető kerítését tömörre kellene tenni, annak intimitását, méltóságát fokozná.
- A példaszerűen kialakított belső parkok igazolják, hogy kertépítészeti eszközökkel is lehet és kell a településképet javítani. Akár az utcák tudatosabb alakításába, akár az új peremterületen épülő létesítmények kialakításánál a fásításszámos esztétikai és funkcionális előnnyel járna.

6. Példaértékű megoldások

A következőkben olyan példaértékű településképi megoldásokat közlünk, mely az előzőekben felsorolt ajánlások megvalósult példái, akár Szankon, akár más településen. Példásan, követendő módon kialakított részletek fényképeit is közöljük.

Egységes falusias beépítés, közel azonos méretű lakóházak, utcavonalra építve, oldalhatárra telepítve.

Utcavonalra telepített melléképület

Az utcában kialakult épületmagasságot meghaladó magasságú épület.

Az utcáról közvetlenül megközelíthető gépkocsi tároló, az 5 méteres előkerttel kialakult beépítés szabályait betartva, szépen gondozott utcai zöldterülettel.

Felújított kockaház lopott tornáccal

Szépen felújított toldott tornácos lakóépület, a tornác részleges beépítésével.

Lopott tornácos tanyai lakóház, a borász tanyája (Móricgát)

Egységesen kialakított napelem kollektív az általános iskola béke utcai homlokzatán

Tanyaudvar, két régi épület összeépítésével, a toronyból a legelőkön tartózkodó állatokra is figyelni lehet. (Jászszentlászló)

A tanyaudvar közepét torony jelöli ki. (Jászszentlászló)

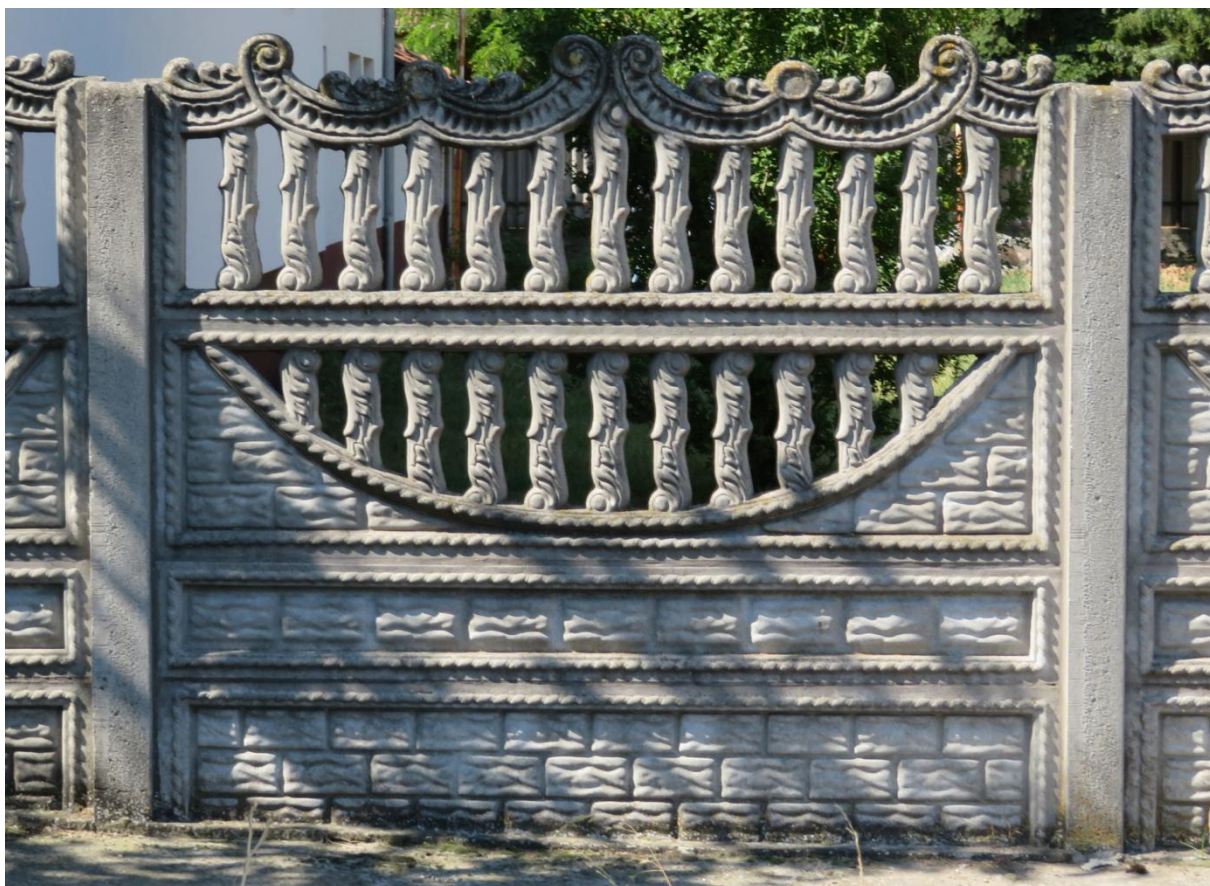

Igényesen, hagyományőrző módon kialakított oromzat (Móricgát)

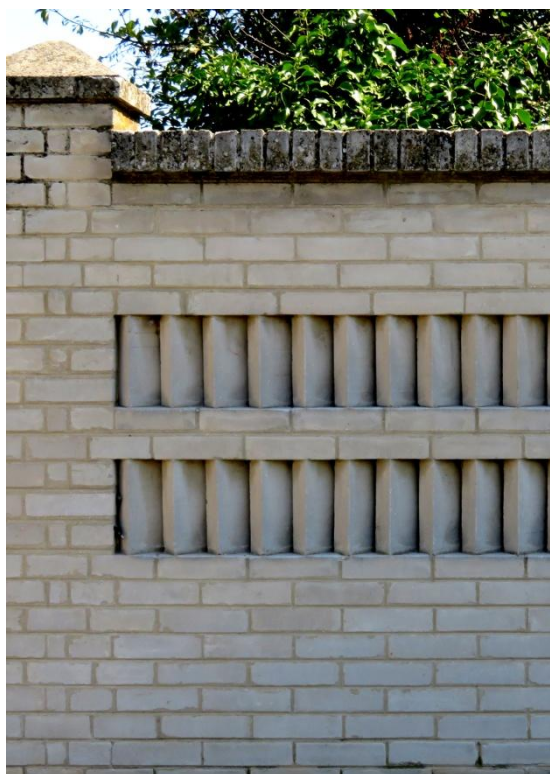

Hangulatos tetőablak, a Gy. Szabó Béla Községi Ház udvarra néző ablaka

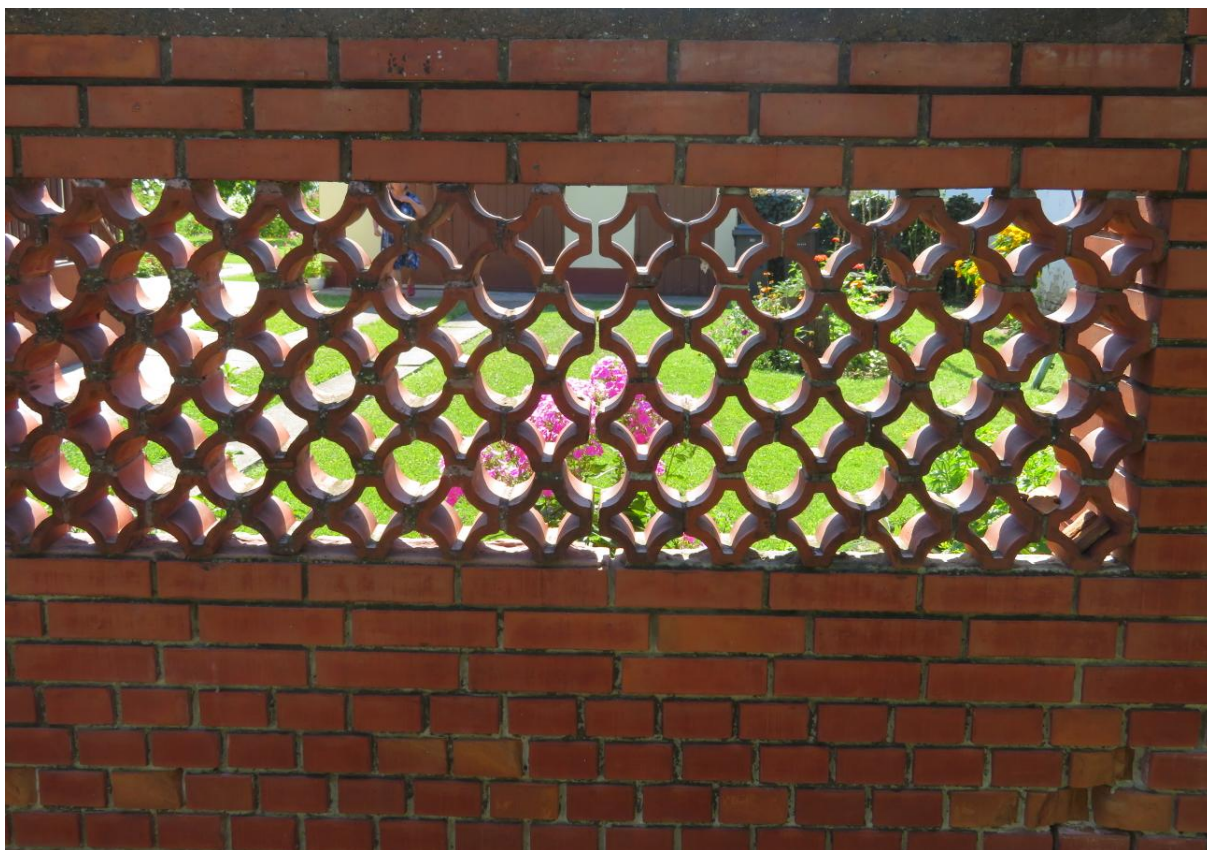

Díszes betonkerítés-elem.

Szépen falazott kerítés téglából, több helyen is megjelenik a faluban.

Piros, égetett téglából és kiegészítőkből falazott, áttört kerítésfal

Tanyakerítés, nem csak a behatolás ellen véd, hanem szélvédő erdősávval kijelöli a területeinek határát is.

Visszafogott pasztellszínek, díszített, kapart vakolat

A Béke utcai virágbolt igényes cégére

